

Asia: VN/16561/2024

Toimenpiteitä lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi - työryhmän muistio

Palautteen antajan palaute

2.1 Vahvistetaan väestöpolitiikan ja syntyvyyden koordinaatiota sekä tietopohjaa

Mannerheimin Lastensuojeluliitto (MLL) pitää väestöpolitiikan koordinaation vahvistamista tärkeänä jotta ihmisten lapsitoiveiden toteutumista edistetään myös käytännössä eikä asia jää vain väestöpolitiikan tavoiteasiakirjojen tasolle. Väestöpoliittiset toimet jäävät helposti yksittäisiksi ja vaikutuksiltaan vähäisiksi erityisesti tilanteessa, jossa politiikan suuret linjat eivät tue perheellistymistä ja jossa erityisesti heikommassa asemassa olevien ihmisten tarpeet sivuutetaan esimerkiksi sosiaaliturvan, sosiaali- ja terveystalvvelujen ja koulutuksen leikkauksilla ja työelämän heikennyksillä. Lapsitoiveet ja toteutuneet lapsiluvut ovat matalampia heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevilla ihmisillä, joten väestöpoliittisissa toimissa erityistä huomioita on kiinnitettävä heidän asemansa parantamiseen. Syntyvyyttä ei voida myöskään koordinoida, sitä edistäviä toimia kylläkin.

MLL toteaa, että toimenpiteiden sävy muodostuu helposti painostavaksi tai syyllistäväksi, mikä ei tue tavoitetta (usein orastavien) lapsitoiveiden toteuttamisesta. Nuorten aikuisten syyllistäminen tai painostaminen ei millään tavoin tue lapsitoiveiden muodostumista ja niiden toteutumista eikä syntyvyyden kasvua.

2.2 Kuullaan nuorten näkemyksiä ja vahvistetaan yhteiskunnallista ymmärrystä syntyvyyshkehityksestä ja lapsitoiveiden tukemisesta

MLL:n Haluanko vanhemmaksi -palvelun <https://www.mll.fi/haluanko-vanhemmaksi/> kokemukset osoittavat, että väestöpoliittisissa toimissa on tärkeä muistaa myös ne, jotka pohtivat, haluavatko tai uskaltavatko ryhtyä vanhemmaksi. Haluanko vanhemmaksi -sivuston tarkoituksena on auttaa lapsettomia aikuisia jäsentämään omaa tilannetta ja näkemään eri vaihtoehtoja. Jos tämän ryhmän mahdollisuutta aidosti pohtia vanhemmaksi ryhtymistä ei tueta yhteiskunnassa, vanhemmaksi haluavien joukko pienenee.

Haluanko vanhemmaksi -palvelussa ihmisiä vanhemmuudessa mietityttävät muun muassa mielenterveyshaasteet, oma menneisyys koulukiusattuna ja tunne keinottomuudesta suojata lasta

vastaavalta, pelko siitä, ettei jaksa tai pysty toimimaan vanhempana, tukiverkoston puute sekä lapsen saamisen vaikutukset omaan työuraan. Myös hedelmällisyysasiat ja maailmantila aiheuttavat huolta ja ahdistusta.

MLL muistuttaa myös, että nuorten kuulemisessa huomioidaan taustaltaan erilaiset ryhmät. Lapsitoiveiden muodostumiseen ja toteutumiseen vaikuttavat monet eri tekijät ja ne ovat erilaisia eri ihmisten kohdalla. On tärkeä tavoittaa laajasti esimerkiksi eri sukupuolisia nuoria, eri alueilla asuvia nuoria, sosioekonomisesti heikommassa asemassa olevia nuoria, etnisesti tai kielellisesti eri ryhmiin kuuluvia nuoria, vammaisia nuoria ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia nuoria.

3.1 Lisätään nuorten ja nuorten aikuisten hedelmällisyystietoisuutta

Hedelmällisyystietoisuuden lisäämisen tulee olla kullekin kohderyhmälle sopivaa ja sensitiivistä. Alaikäisiä nuoria ei aihe vielä juurikaan kiinnosta konkreettisella tasolla. Ei ole perusteltua tuoda alaikäisille nuorille hedelmällisyystietoa pelottelevassa muodossa niin, että pian lapsen saaminen on jo liian myöhäistä. Hedelmällisyystietoutta tulee tarjota neutraalilla tavalla, eikä sitä pidä toteuttaa millään tavoin syyllistävällä tai painostavalla tavalla.

MLL kiinnittää huomion myös siihen, ettei yhteiskunta ei tue nuorten aikuisten äitiyttä eikä isyyttä. 20–25-vuotiaista äideistä puhutaan nuorina äiteinä, ja heidän kykyään toimia vanhempana usein epäillään. Haluanko vanhemmaksi palvelun 20–29-vuotiaiden yhteydenotoissa jotkut kokevat tarvetta selittää päätöstä haluta lapsi näin nuorena: että on aina tiennyt haluavansa nuorena äidiksi tai sitä, miksi näin nuorena pohtii asiaa.

3.2 Vahvistetaan hedelmällisyysneuvontaa ja -palveluita

Haluanko vanhemmaksi -palvelussa ei näy se, että lapsettomuushoitojen apuun luotettaisiin liiaksi. Päin vastoin, hedelmällisyyspaine on kova, ja esimerkiksi pelko ja huoli siitä, että ei löydä sopivaa kumppania ajoissa on monilla suuri. Hedelmällisyyspuhe voi aiheuttaa suurta stressiä heille, joilla elämän osa-alueet eivät tue lapsen saamista esimerkiksi parisuhteen puutumisen vuoksi.

Hyvinvointialueet ovat hyvin haastavassa taloudellisessa tilanteessa, mikä heikentää mahdollisuuksia hedelmällisyysneuvonnan ja -palvelujen kehittämiseen. Tämä koskee myös monia muita työryhmän ehdotuksia, jotka riippuvat hyvinvointialueiden taloudellisista voimavaroista.

3.3 Hedelmöityshoidot

Hallituksen linjauksen mukaan Kela-korvausta voitaisiin myöntää vain silloin, jos lapsettomuuden syynä on sairaus, mutta ei sosiaalisen perusteen vuoksi. Näin ollen ehdotus ei koske esimerkiksi naispareja eikä itsellisiä äidiksi haluavia naisia, jos kyseessä ei ole sairauden hoito. MLL pitää tärkeänä, että myös naisparit ja itselliset naiset saavat julkisessa terveydenhuollossa hedelmöityshoitoja, ja jos hoitoja tuetaan Kela-korvauksilla, ne koskevat myös heitä. Itsellinen äitiys näkyy Haluanko vanhemmaksi -palvelun yhteydenotoissa enenevässä määrin.

4.1 Tuetaan nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyttä

Haluanko vanhemmaksi -palvelussa mielenterveysteema näkyy niin, että ihmiset käyvät hyvin vastuullista ja lapsen näkökulmasta lähtevää pohdintaa siitä, kykenevätkö vanhemmaksi. Myös pelko siitä, että omat mielenterveyden haasteet periytyisivät, vaikuttaa päätöksentekoon lapsitoiveiden toteuttamisessa. Yhteydenottajat näissä teemoissa ovat pääosin naisia.

Nuorten mielenterveyden tukeen ja mielenterveystyöhön tulee osoittaa lisää voimavaroja. Työryhmän ehdottama terapiatakuun laajentaminen kaikkiin alle 30-vuotiaisiin on kannatettava toimi, mutta se ei voi olla ainoa toimi nuorten mielenterveyden tukemisessa. Tarvitaan paljon muitakin mielenterveyspalvelujen ja mielenterveystyön vahvistamista kuin terapiatakuu.

Myös neurokirjon erityispiirteet sekä aistiherkkyys tulee tunnistaa yhtenä lapsensaannin estymisen syynä. Haluanko vanhemmaksi -palvelun yhteydenotoissa kuuluu monien epävarmuus siitä, jaksako tai pystyykö lapsiarkeen, jos kuormittuu äänistä tai tarvitsee paljon omaa aikaa palautukseen. Useammassa yhteydenotossa yhteydenottaja on tuonut esiin tekevänsä työtä osa-aikaisesti tai joutuneensa sairauslomalle / pois työelämästä joko mielenterveyshaasteiden vuoksi tai siksi, että kuormittuu niin helposti ympäristöstä tai muista asioista.

Keskustelupalstalla yksi aktiivisimmista ketjuista liittyy vapaaehtoiseen lapsettomuuteen, ja siellä vertaistukea toisilleen tarjoavat henkilöt tuovat esiin mm. ilmastonmuutoksen ja yleisesti maailman ja yhteiskunnan nykytilan vaikuttavan vahvasti omaan valintaan. Nuorten tulevaisuususkon vahvistaminen on tärkeässä roolissa lapsitoiveiden edistämisessä.

4.2 Tarjotaan suosituksia nuorten aikuisten ruutuajan määrään ja laatuun

Yhteiskunnan voimakas digitalisoituminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti ihmisiin ja heidän toimintaansa. Ruutuaikaa koskevien suositusten avulla tuskin voidaan mainittavassa määrin vaikuttaa lapsitoiveiden muodostumiseen ja toiveiden toteutumisen tukemiseen sekä syntyvyyden kohentamiseen. Tulisikin miettiä enemmän sitä, miten ihmisten kohtaamista ja vuorovaikutusta eri tavoin voitaisiin lisätä. Tuskin niitä lisätään ruutuaikasuosituksilla. On myös muistettava, että vapaa-ajan lisäksi myös opiskelu ja työelämä ovat vahvasti digitalisoituneita. Ruutuaikaa koskevassa keskustelussa on muistettava tämä, sillä huomattava tai jopa valtaosa ruutuajasta liittyy opiskeluun tai työhön.

4.3 Tarjotaan tukea nuorten aikuisten parisuhteisiin

Nuorten naisten ja miesten maailmat ovat monin tavoin eriytyneet. Naiset ja miehet kouluttautuvat eri aloille ja he työskentelevät eri aloilla. Myös nuorten naisten ja miesten arvomaailmoissa on eroja. Parisuhteiden muodostumisessa deittisovelluksilla on merkittävä rooli. Nämä kaikki tekijät osaltaan vaikuttavat siihen, että pitkäaikaisten parisuhteiden muodostumisessa on haasteita. Sopivan kumppanin puute on merkittävä syy lapsitoiveiden toteutumattomuudelle.

Lapsitoiveiden toteutumattomuuden syynä oleva sopivan kumppanin puute näkyy myös Haluanko vanhemmaksi -palvelussa. Myös eriävät näkemykset kumppanin kanssa siitä, haluaako lapsen vai ei, näkyvät palvelussa.

5.1 Nostetaan koulutustasoa ja helpotetaan opiskelun ja vanhemmuuden yhteensovittamista

Suomessa nuorten aikuisten koulutustaso on jäänyt selvästi jälkeen OECD-maiden kärkiryhmästä, ja nuorten aikuisten koulutustaso on laskenut meillä (1970-luvun lopulla syntyneet jäämässä korkeimmin koulutetuiksi ikäluokiksi, jolle koulutustasoa onnistuta nostamaan). Kouluttautuminen nostaa toivottua ja toteutunutta lapsilukua, joten asialla on huomattava väestöpoliittinen merkitys. MLL pitää välttämätöntä koko yhteiskunnan menestymisen kannalta, että koulutukseen panostetaan nykyistä enemmän ja että koulutuspaikkoja yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin lisätään.

Suomessa koulutus ja sitä kautta työelämä ovat vahvasti sukupuolittain eriytyneitä: kasvatus- ja sote-alat ovat naisvaltaisia ja tekniikan alat miesvaltaisia. Naiset kouluttautuvat myös miehiä enemmän. Koulutukset sukupuolisegregaatiolla on vaikutus myös pitkäaikaisten parisuhteiden muodostumiseen ja siten myös lasten saamiseen. Opiskeluaika ja opiskeluympäristö on tärkeä pitkäaikaisten parisuhteiden muodostumisen kannalta. Myös työelämän vahva sukupuolisegregaatio vähentää pitkäaikaisten parisuhteiden muodostumisen paikkoja.

Työryhmän muistion koulutusta koskeva kappale jää harmillisen ylätasolle, vaikka opiskelun ja vanhemmuuden yhteensovittamista todella tarvittaisiin. Haluanko vanhemmaksi -palvelussa teema näyttäytyy niin, että opinnot halutaan päätökseen ennen lapsia. Joidenkin yhteydenottajien nettikirjeistä käy ilmi, että ajatus lapsen saamisesta opintojen aikana ei tunnu kovin mahdolliselta, koska pelottaa se, että arki on liian raskasta, jos yrittää yhdistää pienen lapsen hoidon ja opiskelun.

Jos opiskeluaikaista lapsensaantia halutaan helpottaa, niin opintotuen huoltajakorotusta tulisi nostaa tuntuvasti sekä parantaa opiskelijoiden ja opiskelijalapsiperheiden asumisen tukea. Myös opiskelija- ja nuorisotasuntojen tuotantoa tulisi tukea eikä ajaa tuotannon tukemista alas.

5.2 Vahvistetaan työllisyyttä sekä tasa-arvoa ja perheystävällisyyttä työelämässä

MLL esittää huolensa työelämää ja sosiaaliturvaa koskevien lakimuutosten vaikutuksista työllisyyteen, tasa-arvoon ja työelämän perheystävällisyyteen. Työllisyys on heikentynyt ja työttömyys on kasvanut. Sosiaaliturvan ja työelämän lainsäädännön heikennykset lisäävät epävarmuutta, mikä on myös väestöpoliittisesti ongelmallista. Ihmisten lastensaantihaluja ei lisätä sosiaaliturvaa ja työelämän lainsäädäntöä heikentämällä. Esimeriksi määräaikaisten työsuhteiden tekemisen helpottaminen ja irtisanomisperusteiden löysentäminen heikentävät nuorten asemaa työmarkkinoilla, mikä voi merkittävässä määrin heijastua myös lapsitoiveisiin ja syntyvyyteen.

Naisilla työsuhteen määräaikaaisuuden vaikutus lastensaannin viivästymiseen näkyy myös Haluanko vanhemmaksi -palvelussa. Yhteydenottajat hakevat sopivaa elämäntilannetta lapselle myös vakituisen työn näkökulmasta. Lisäksi moni alkaa pohtimaan mahdollista lapsen saamista saatuaan vakituisen työpaikan ikään kuin seuraavana asiaan kuuluvana askeleena elämänpolulla.

Raskaus- ja perhevapaasyrjintä on Suomessa yleistä. Haluanko vanhemmaksi -sivustolla on parhaillaan meneillään gallup, jossa kysytään ” Millaiset asiat pohdituttavat vanhemmuuden ja työn

yhdistämisessä?”. Tähänastisista 190 vastaajasta 23 on valinnut vaihtoehdon ” Pelko syrjinnästä raskauden vuoksi”.

Kuten työryhmän muistiossa todetaan, perhevapaiden käyttö on Suomessa erittäin epätasaisesti jakautunut naisten ja miesten kesken. Vuonna 2022 voimaan tullut perhevapaaudistus on onnistunut kannustamaan isiä käyttämään vanhempainvapaata, mutta isien osuus korvatuista vanhempainpäivärahapäivistä on vieläkin vain 16 prosenttia.

Moni MLL:n Haluanko vanhemmaksi -sivuston yhteydenottajista, jotka ovat pääosin naisia, tuntuu automaattisesti ja kyseenalaistamatta varautuvan siihen, että hoitaa lapsen itse. Kumppanin panosta tai peräti tasavertaista vanhemmuutta ei välttämättä osata edes toivoa. Kun mahdollinen tuleva äiti kokee joutuvansa olemaan lapsesta pääosin yksin vastuussa, työn ja vastuun määrä voi tuntua liian suurelta. Lisäksi moni pohtii jo valmiiksi sitä, että mahdollisen eron tai muun ison vastoinkäymisen myötä voi joutua olemaan yksin vastuussa lapsesta, ja pohtii jo ennakkoon, pystyisikö siihen.

Määräaikaisessa työsuhteessa olevat kokevat muita useammin syrjintää raskauteen ja perhevapaisiin liittyen, joten määräaikaisuuksien lisääminen on ristiriidassa syntyvyyden edistämisen kanssa. MLL vastustaa määräaikaisten työsuhteiden tekemisen helpottamista eikä usko, että suunniteltu lakimuutos voitaisiin toteuttaa niin, että lakimuutos ei käytännössä heikentäisi raskaana olevien tai perhevapaita käyttävien syrjintäsuojaa.

MLL korostaa myös, että määräaikaisisten työsuhteiden tarkastelussa on muistettava myös vanhemmuutta pohtivien näkökulma. Määräaikaiset työsuhteet vaikuttavat siihen, että lapsen yrittämistä lykätään, koska vakaa taloudellinen tilanne on monelle tärkeä tekijä. Monet yhteydenottajat tietävät haluavansa lapsen, mutta pohtivat sopivaa hetkeä – ja opintojen keskeneräisyys tai vakituisen työpaikan puute ovat pohdinnoissa läsnä vahvasti. Haluanko vanhemmaksi -palveluun on myös yhteydenottajia, jotka vasta vakituisen työpaikan saamisen jälkeen alkavat suunnitella lapsen saamista.

Perheystävällisyyden lisäksi pitäisi vahvistaa nuorten työikäisten luottamusta työelämään. Yleinen turvallisuudentunne on tämän osalta järkkynyt: pelko työttömyydestä, sosiaaliturvan leikkaukset ja työelämän heikennykset aiheuttavat turvattomuutta, joka heijastuu myös uskallukseen saada lapsi. Ylipäätään nuorten asema työmarkkinoilla ja tulonjaossa on tärkeässä roolissa siinä, miten nuoret uskaltavat toivoa ja saada lapsia.

6.1 Vahvistetaan odottavien vanhempien, synnyttäneiden ja vauvaperheiden tukea

Säästötoimet ovat karsineet synnytys- ja perhevalmennuksia. Myös neuvolakäyntejä uhkaa karsiminen säästötoimien myötä.

Toisten huonoista kokemuksista tuleva synnytyspelko vaikuttaa Haluanko vanhemmaksi -palvelusta saatujen kokemusten perusteella myös vanhemmuutta pohtivien ajatuksiin. Synnytykseen liittyy jo muutenkin monien yhteydenottajien kohdalla erilaisia pelkoja. Synnytyssairaaloiden sulkemiset ja muut raskauteen ja synnyttämiseen liittyvät säästöt luovat turvattomuuden tunnetta, ja vaikuttavat vahvasti siihen, uskalletaanko lähteä yrittämään lasta. Vanhemmuutta pohtiville tilanne voi näyttäytyä sellaisena, että suunnitellutkaan synnytyksen tukitoimenpiteet eivät tunnu toteutuvan.

Onkin tärkeä huomioida myös vanhemmuutta pohtivat ja vahvistaa heidän tukeaan madaltamalla kynnystä pohtia raskauteen ja synnytykseen liittyviä asioita ammattilaisen kanssa jo ennen raskautta tai sen yrittämistä.

6.2 Kehitetään vanhemmuuden ja arjessa jaksamisen tuen palveluita

MLL pitää erittäin tärkeänä, että lasten ja perheiden palveluista rakennetaan toimivia ja tarpeisiin vastaavia perhekeskusmallilla. Siinä palveluja kehitetään ja toteutetaan hallinto- ja sektorirajat ylittäen monitoimijaisesti sekä julkisen ja kolmannen sektorin yhteistyönä. Järjestöjen, kuten MLL:n, avoimet kohtaamispaikat lapsiperheille ovat tärkeä osa perhekeskustoiminnan kokonaisuutta. Valitettavasti STEA-avustusten merkittävät leikkaukset uhkaavat vaikuttaa myös lapsiperheiden, vanhemmuuden ja parisuhteiden tukeen. STEA-avustuksia leikataan 34 prosentilla vuoden 2024 tasosta vuoteen 2027. Myös sosiaali- ja terveydenhuollon säästöt uhkaavat heikentää perheiden ja vanhemmuuden tukea.

Työryhmä ehdottaa järjestöille kohdennettavaa rahoitusta matalan kynnyksen tilapäiseen lastenhoitoapuun. MLL pitää lastenhoitoapua erittäin tärkeänä vanhempien arjessa jaksamista tukevana palveluna ja kannattaa lämpimästi työryhmän ehdotusta.

MLL tarjosi perheille edullista tilapäistä lastenhoitoapua 50 vuoden ajan vuodesta 1974 vuoteen 2024 asti. Avustusten merkittävien leikkausten takia MLL:n lastenhoitotoiminta päättyi valtaosassa Suomea vuoden 2024 lopussa. Syynä tähän oli, että lastenhoitotoiminnan saamat avustukset olivat pienentyneet vuosien ajan. Toimintaan kohdistunut valtakunnallinen RAY:n avustus päättyi jo vuonna 2010. Vuonna 2024 oli tultu tilanteeseen, jossa alueellista MLL:n piireille myönnettyä rahoitusta oli leikattu niin paljon, ettei tiedossa olevalla rahoituksella ollut enää mahdollista jatkaa toimintaa suurimmalla osalla alueista. MLL välittää lastenhoitajia edelleen Lahdessa (Lahden yhdistys) ja Kainuussa (Kainuun piiri).

Avun organisoimisessa MLL toimi kouluttajana ja hoitajien tukena, perheet puolestaan hoitajan työnantajana. Tällä mallilla kustannus oli maltillinen perheille ja matalalla kynnyksellä perheiden saatavilla. Ilman avustuksia MLL ei voi järjestää toimintaa, kuten kouluttaa uusia hoitajia, ylläpitää valtakunnallista välitysjärjestelmää tai taata hoitajien ohjausta ja turvallisuutta.

Arjessa jaksamisen kysymykset ja pohdinnat näkyvät Haluanko vanhemmaksi -palvelussa eniten. Arjessa jaksaminen tulee esiin jossain muodossa melkein kaikissa yhteydenotoissa. Käytännön apu arkeen ja etenkin lastenhoitoon nousee yhteydenotoissa esiin usein. Monilla omat vanhemmat ja muu turvaverkko saattaa asua kaukanakin, ja pelko siitä, ettei saa apua arkeen, on monilla pohdinnoissa.

Haluanko vanhemmaksi -sivuilla olleessa gallupissa ”Mitkä asiat saisivat sinut harkitsemaan vanhemmaksi ryhtymistä?” tuli 1571 vastaajaa. Vastaaja sai valita kolme vaihtoehtoa: peräti 53 % valitsi vaihtoehdon ”Varmuus siitä, että saa apua lasten hoitoon”.

7.1 Huolehditaan lapsiperheiden etuuskien riittävästä tasosta ja selvitetään taloudellisia kannustimia lapsensaannin aikaistamiseksi

Lapsiperheiden tukemisen painopiste on pidempiaikaisen kehityksen seurauksena siirtynyt etuuksista palveluihin. Palveluilla ei kuitenkaan voi korvata riittävää toimeentuloturvaa. Rahaa

tarvitaan elämiseen. Lapsilisää ei ole sidottu indeksiin ja sen ostovoima on heikentynyt merkittävästi. Tilanne on heikentynyt entisestään elinkustannusten merkittävän kohoamisen vuoksi.

Lapsilisään tehtiin pieniä kohdennettuja korotuksia, mutta ne eivät korvaa lapsilisän ostovoiman heikentymistä ja sosiaaliturvaan tehtyjä merkittäviä leikkauksia, kuten asumistukeen ja työttömyysturvaan. Sosiaaliturvan leikkaukset vaikuttavat heikommassa asemassa oleviin ihmisiin ja siten ne lisäävät eriarvoisuutta lastensaannin mahdollisuuksissa heikommassa sosioekonomisessa asemassa olevien kohdalla.

THL:n 3.4.2025 julkaiseman perusturvan riittävyyden väliarvioinnin mukaan sosiaaliturvaleikkausten seurauksena perusturvan riittävyys on heikentynyt etenkin työttömillä lapsiperheillä. Perusturvan taso on heikentynyt useimmissa tarkastelluissa elämäntilanteissa, mutta erityisesti lapsiperheissä, joissa huoltajat saavat työmarkkinatukea tai työttömän peruspäivärahaa. Tähän on vaikuttanut indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten lisäksi se, että työttömyysturvasta on poistettu lapsikorotukset. Perheen ostovoima on heikentynyt niin, että tulot riittävät entistä huonommin kattamaan jokapäiväisen elämän välttämättömiä menoja. Leikkausten vuoksi toimeentulotuen merkitys on korostunut. Perusturvaetuuksia saavien kotitalouksien tulot riippuvat hyvin paljon siitä, saako kotitalous toimeentulotukea vai ei.

MLL pitää tärkeänä, että lapsilisä ja äitiysavustus sidotaan työryhmän esittämällä tavalla kansaneläkeindeksiin niiden ostovoiman turvaamiseksi. Tämän lisäksi niihin tulee tehdä tasokorotus. Lapsilisissä se voitaisiin toteuttaa esimerkiksi niin, että ensimmäisestä ja toisesta lapsesta maksettavien lapsilisien taso korotettaisiin kolmannesta lapsesta maksettavan lapsilisän tasolle.

MLL pitää myös välttämättömänä, että valmisteilla olevaan yleistukeen sisällytetään lapsikorotus. Lapsikorotus on tärkeä lapsiperheen riittävän toimeentulon turvaamisessa ja lapsiperheköyhyyden vähentämisessä. Yleistuessa on huomioitava myös se, että kaikilla vanhemmillä ei eri syiden vuoksi ole mahdollisuutta kokoaikaiseen työhön. Syyt voivat liittyä esimerkiksi siihen, että kokoaikatyötä ei ole tarjolla, vanhemman terveydentila ei mahdollista kokoaikatyötä tai lapsen tilanne (esim. erityinen tuen tarve / omaishoidon tilanteet) ei mahdollista kokoaikatyötä.

7.2 Seurataan ja kehitetään perhevapaiden ja lastenhoidon tukien järjestelmää

Ansiotyön ja perhe-elämän yhteensovittamisen vaikeus on syntyvyyteen vaikuttava tekijä. Kuten työryhmän muistiossa todetaan, yhteensovittamiseen liittyvät huolet näkyvät myös nuorten, vielä lapsettomien aikuisten lastenhankintaa koskevissa suunnitelmissa. Tämä nousee esiin myös Haluanko vanhemmaksi -palvelussa. ”Mitkä asiat saisivat sinut harkitsemaan vanhemmaksi ryhtymistä?” -gallupiin vastanneista toisiksi eniten, eli 41 %, toivottiin varmuutta siitä, että työura tai opinnot eivät kärsi lapsen saamisesta. Yhteydenotoista käy ilmi se, että monille vanhemmuutta pohtiville on vaikeaa hahmottaa omaa elämää ja työuraa vauva-ajan yli: ajatellaan, että urakehitys loppuu kokonaan siihen, kun saa lapsen. On tärkeä auttaa ihmisiä tiedostamaan, että vanhempainvapaan jälkeen voi palata työelämään ja jatkaa oman uran tai opintojen parissa.

Toimiva työn ja perheen yhteensovittaminen on tärkeä osa lasten ja vanhempien hyvinvointia ja jaksamisesta. Elokuussa 2022 tuli voimaan perhevapaaudistus, jonka myötä kumpikin vanhempi sai 160 vanhempainrahapäivän kiintiön. Tästä enintään 63 vanhempainrahapäivää on mahdollista luovuttaa toiselle vanhemmalle, muulle huoltajalle, omalle puolisolalle tai toisen vanhemman puolisolalle.

Vanhempien ja perheiden jaksamista tukisi, että vanhempainrahan kestoja pidennettäisiin ja vanhempainpäivärahan tasoa korotettaisiin. Pidemmän aikavälin tavoitteena tulee olla, että oikeus vanhempainrahaan pidennetään 18 kuukauteen (6+6+6-mallilla). Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on moittinut Suomea vähimmäisturvan liian matalasta tasosta. Tämä koskee mm. vähimmäismääräisiä vanhempainpäivärahoja. Ansiosidonnaisen vanhempainpäivärahan korvaustaso on myös Suomessa matala moneen verrokkimaan verrattuna. Esimerkiksi Norjassa ja Virossa vanhempainpäivärahan korvaustaso on 100 prosenttia palkasta.

Vanhempien mahdollisuutta lyhentää työaika tulee parantaa laajentamalla oikeutta joustavaan hoitorahaan. Vanhempainvapaan pidennys ja lyhennetty työaika edistävät lapsen ja vanhempien hyvinvointia ja jaksamista. MLL esittää, että oikeus joustavaan hoitorahaan laajennetaan kaikkiin alle kouluikäisten lasten vanhempiin sekä perusopetuksen ensimmäisen ja toisen vuosiluokan oppilaiden vanhempiin. Laadukas varhaiskasvatus ja koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta ovat keskeisessä roolissa työn ja perheen yhteensovittamisessa.

8 Muut huomiot ja mahdolliset ehdotukset lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi

Lapsitoiveiden muodostumiseen ja niiden toteutumiseen vaikuttaa monia eri tekijöitä. Moniin niistä voidaan vaikuttaa hyvällä yhteiskuntapolitiikalla. Jos lapsitoiveiden toteutumisen tukeminen ja syntyvyyden kohentaminen halutaan ottaa vakavasti, on välttämätöntä, että politiikka laajasti tukee näitä tavoitteita. Muusta politiikasta irrallisella luettelolla satunnaisia toimia ei päästä eteenpäin, jos sosiaaliturvaa, sote-palveluita, koulutusta, työllisyyttä, asumista ja muita yhteiskuntapolitiikan lohkoja koskevat toimet heikentävät ihmisten halua ja mahdollisuuksia saada lapsia.

MLL korostaa laaja-alaisten vaikutusten arvioinnin tärkeyttä myös väestöpolitiikassa. Vaikutukset tulee arvioida ja ottaa huomioon päätöksenteossa. Huomattavalla osalla julkisen vallan päätöksistä on vaikutuksia perheellistymiseen, mahdollisuuksiin toivoa ja mahdollisuuksiin saada lapsia. Näitä mahdollisuuksia tulee tukea eikä heikentää.

Helsingissä 7.4.2025

Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Esa Iivonen, vaikuttamistyön johtaja

Heini Björk, Vanhempainnetin asiantuntija

Iivonen Esa
Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry